

Karitsan kasvun kannalta on tärkeää, että vieroitettaessa sen kaikki mahat toimivat hyvin ja karitsa märehtii. Vieroituksen jälkeen karitsoissa voidaan havaita ruokahaluttomuutta, levottomuutta ja äänekkyyttä, jotka kaikki viittaavat vieroituksen jälkeiseen stressiin. Panostamalla hyviin vieroituskäytänteisiin varmistetaan eläinten hyvän kasvun jatkuminen ja terveenä pysyminen, stressiä minimoiden. Alkukasvatuksessa karitsabaarista tarjotut rehut on hyvä olla samoja rehuja, joita annetaan vieroituksen jälkeen. Karitsan kokema vieroitusstressi vähenee, kun rehut pysyvät sellaisina, mihin pötsi on totunut.

Karitsa on vieroitusiässä aikaisintaan 8 viikon iässä, mutta karitsan kasvun ja kehityksen kannalta on

parempi vieroittaa, kun karitsa on 12 viikon ikäinen. Vieroituksen tärkein kriteeri iästä huolimatta on karitsan paino ja syöntikyky. Elopainon tulisi olla vähintään 15 kg ja kuivarehun syönti noin 200–300 grammaa.

Vieroitus

Vieroitus on karitsoille stressi, joka laskee karitsoiden vastustuskykyä ja vaikuttaa syöntiin. Karitsabaarien kokoa voidaan kasvattaa ennen vieroitusta. Tavoitteena on pidentää karitsoiden viettämää aikaa baarissa, mikä helpottaa vieroitusta. Karitsoiden ruokinta pidetään samanlaisena kuin ennen vieroitusta. Stressiä voidaan vähentää myös sillä, että pelkät uuhet siirretään karitsoiden luota pois, jolloin karitsoiden elinympäristö ei muutu. Vieroituksen aikana on erityisesti kiinnitettävä lampolan olosuhteisiin huomioita, Ilmanvaihto, kuivitus ja vedensaanti, sekä riittävä ruokintatila. Karitsat ryhmitellään vieroituksen jälkeen sukupuolittain ja kasvutavoitteiden mukaan.

Hyvällä rehulla kasvua

Ruokinnan on oltava tasapainoista ja vastattava karitsan tarpeita, jotta se voi käyttää koko kasvupotentiaalinsa, pysyen terveenä. Energian ja valkuaisen puute hidastaa kasvua ja kehitystä, kun taas niiden liikasaanti aiheuttaa rasvoittumista, rasittaa elimistöä ja nostaa kustannuksia. Karitsan ruokintakustannukset koostuvat pääosin väki- ja säilörehun kustannuksista sekä kasvuajan pituudesta. Karitsoiden kasvunopeuteen vaikuttaa rehujen lisäksi olosuhteet ja perimä. Perimään ei voida suoranaisesti vaikuttaa, mutta valitsemalla jalostukseen nopeakasvuiset ja lihaksikkaat eläimet, katraan geneettinen taso etenee.

Alkukasvatuksen yksi tärkeimmistä tavoitteista on pötsin hyvä kehitys. Märehtijänä lamma pystyy hyödyntämään runsaskuituisia karkearehuja etumahojen mikrobitoiminnan avulla. Ruokinnan koostumuksella on iso merkitys pötsin toimintaan ja siellä muodostuvaan mikrobikantaan. Pötsissä mikrobit ja alkueläimet hajottavat rehun hiilihydraatteja (sokerit, tärkkelys) ja valkuaista (raakavalkuainen) omaan kasvuunsa. Pötsimikrobien kasvaessa ja lisääntyessä ne tuottavat haihtuvia rasvahappoja, jotka imeytyvät pötsin seinämän läpi eläimen energiaksi. Pötsimikrobien huuhtoutuessa juokutusmahaan, mikrobihajotus päättyy ja mikrobeista muodostuu mikrobivalkuaista, joka imeytyy suolistossa eläimen käyttöön. Eläimen syönti alenee, jopa loppuu kokonaan, jos pötsi ei toimi tehokkaasti mm. liian isot väkirehumäärät kerta-annoksina laskee pötsin pH:ta ja vaarana on hapan pötsi. Karitsan suolisto voi vaurioitua sairauksien myötä, kuten ripulin ja vaikean loistartunnan seurauksena, sen korjaantuminen kestää kauan. Ravintoaineet imeytyvät suolistosta suolinukan kautta. Vaurioitunut suolinukka ei ime riittävästi ravintoaineita ja alentaa täten mm. kasvua ja villan laatua. Terve suolinukka antaa suuremman imeytymispinnan ja siten tehokkaamman ravinnonsaannin.

Teuraskaritsaita kasvatettaessa tavoitteena ovat nopeakasvuiset, lihaksikkaat ja vähärasvaiset teuraat. Analysoidun karkearehun perusteella karitsuille laaditaan ruokintasuunnitelma kasvutavoitteiden mukaan, huomioiden ruokinnan tasapaino. Ruokintasuunnitelmaa noudatettaessa eläinten tarpeet täyttyvät ja vältytään turhilta kustannuksilta. Suunnitelman toteutumista on seurattava **punnituksin** ja tehtävä muutoksia tarpeen mukaan. Teurastulokset ovat myös arvokasta tietoa ruokinnan onnistumisesta. **Punnitsemalla** karitsat säännöllisesti, poikkeamiin voi puuttua aikaisessa vaiheessa (loiset, ruokinnan onnistuminen), voidaan ennakoida optimaalisin teuras aika ja saadaan arvokasta dataa siitoseläinvalintoihin.

Siitokseen jätettävien karitsoiden sopiva kasvutavoite vieroituksesta astutukseen on 100–200 g / pv. Liian voimakkaan ruokinnan riskinä on, että uuhikaritsasta tulee liian lihava ja sen utareet rasvoittuvat. Liikalihavuus vaikeuttaa tiinehtyvyyttä ja karitsointia, utareen rasvoittuminen alentaa maitotuotosta.

Karkearehuja täydennetään sopivilla väkirehuilla. Esimerkiksi valkuaisrehuista rypsin valkuaiskoostumus on parempi verrattuna herneeseen ja härkäpapuun, jotka ovat sopivia täydentämään sulavaa karkearehua, jossa raakavaluaspitoisuus matala. Kivennäiset, hivenaineet ja suola, ovat osa hyvää ruokintaa, unohtamatta puhdasta vettä. Karitsankasvatus voidaan toteuttaa myös hyvällä laimella. Onnistuneen laidunnuksen edellytys on karitsuille sopiva nurmen pituus ja määrä, maittavat nurmikasvilajit, sekä hyvin toteutettu loistorjunta.

Ruokintatila on oltava riittävästi. Väkirehulla täydennetään karkearehuja.

Laidunkasvatuksessa sopivan mittainen nurmi ja maittavat kasvilajit, yhdessä hyvän laidunkierron kanssa antaa edellytykset hyvälle kasvulle.

TILACASE: Vieroitus sisällä, karitsointi helmi-huhtikuussa. Karitsabaari tarjolla.

- Vieroitus aikaisintaan, kun ryhmän nuorin karitsa on 8 viikon ikäinen.
- Valmiina vieroitettavaksi, kun syövät n. 1 kg / karitsa väkirehua karitsabaarista
- Vieroitus sisällä, karitsat jäävät tuttuun karsinaan, uuhet siirtyvät toiseen rakennukseen, karkealle kuivalle heinälle 1–2 viikoksi.
- Noin viikon ajan vieroituksesta vapaasti väkirehua, jonka jälkeen rajoitetaan 700–800 g / karitsa, huomioiden säilörehun laatu.
- Karitsoiden seos: puolitiiviste + vilja + kivennäiset.

TILACASE: Vieroitus laitumella, karitsointi maalishuhtikuussa. Karitsabaari 1–2 viikon iästä alkaen.

a)

- Vieroitus sisällä n. viikko ennen laidunkauden alkua.
- Vieroitettaessa 8–12 viikon ikäisiä.
- Uuhi – ja pässikaritsat omille puhtaille laidunlohkoille
  - o Mukaan muutama vanhempi lammas näyttämään mallia
- Vieroituksen jälkeen uuhet jäävät hetkeksi sisälle, jolloin niille tarjotaan laadultaan heikompaa rehua, jotta uuhien maidontuotanto ehtyy.
- Kesäkuun puoleen väliin mennessä maisemanhoitotehtäviin.

b)

- Karitsat uuhien kanssa laitumelle touko-kesäkuun vaihteessa.
- Pässikaritsat otetaan pois heinäkuussa noin 3,5 kk iässä.
- Uuhikaritsat jäävät laitumelle emojen kanssa.
- Uuhet, joille ei jää yhtään karitsaa viedään huonommalle laitumelle.
- Pässikaritsat omalle hyvälle laitumelle. Uuhikaritsoiden vieroitus noin 4–5 kk iässä viimeistään lokakuu alussa.
- Laitumella ei lisäruokintaa.
- Utareterveys ollut hyvä. Joitain tulehduksia vuosittain.

Tilacase: Uuhien olkiruokinnan aloitus ja karitsoiden asteittainen vieroitus.

- Ensimmäisenä päivänä uuhien ruokinta muutetaan pelkäksi oljeksi
- Toisena päivänä yksi kolmosista otetaan pois uuhelta.
- Kolmantena päivänä otetaan toinen karitsa pois.
- Kuudentena päivänä otetaan kolmas karitsa pois, joka laitetaan illalla takaisin ja annetaan olla yön yli. Aamulla karitsa otetaan pois.
- Illalla karitsa päästetään imemään ja otetaan yöksi pois.
- Toisella viikolla (vk 12) karitsa päästetään imemään maanantai illalla, keskiviikko aamulla ja sunnuntai illalla.
- Kolmannella viikolla karitsa päästetään imemään (vk 13) keskiviikko iltana ja sunnuntai aamulla.